

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Jørn Mortensen

- Leder for arbeidsgruppen for kunstnerisk utviklingsarbeid, UHR-KDA
- Dekan, School of Arts, Design, and Media, Høyskolen Kristiania

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

- prosjektgruppe etablert vår 2022
- bakgrunn: forventningene til åpenhet i sektoren, samt sluttrapporten «Infrastruktur og tjenester for FAIR forskningsdata»
- oppgave: beskrive *utfordringene* og *mulighetene* med prinsippet om åpen forskning for kunstnerisk utviklingsarbeid
- ferdigstilt notat oktober 2022
- Kjetil Solvik (NMH), Torben Lai (KHIO), Jørn Mortensen (HK)

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpenhetsambisjonen

- demokratisering av kunnskap
- kvalitet på forskningen
- bidrag til bærekraftig samfunnsutvikling
- politisk legitimering av offentlig ressursbruk

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

HVORFOR DETTE NOTATET?

Problemstilling:

«I en del tilfeller kommer hensyn til sikkerhet, personvern, opphavsrett, immaterielle verdier og forretningshemmeligheter i konflikt med målsettingen om økt åpenhet.

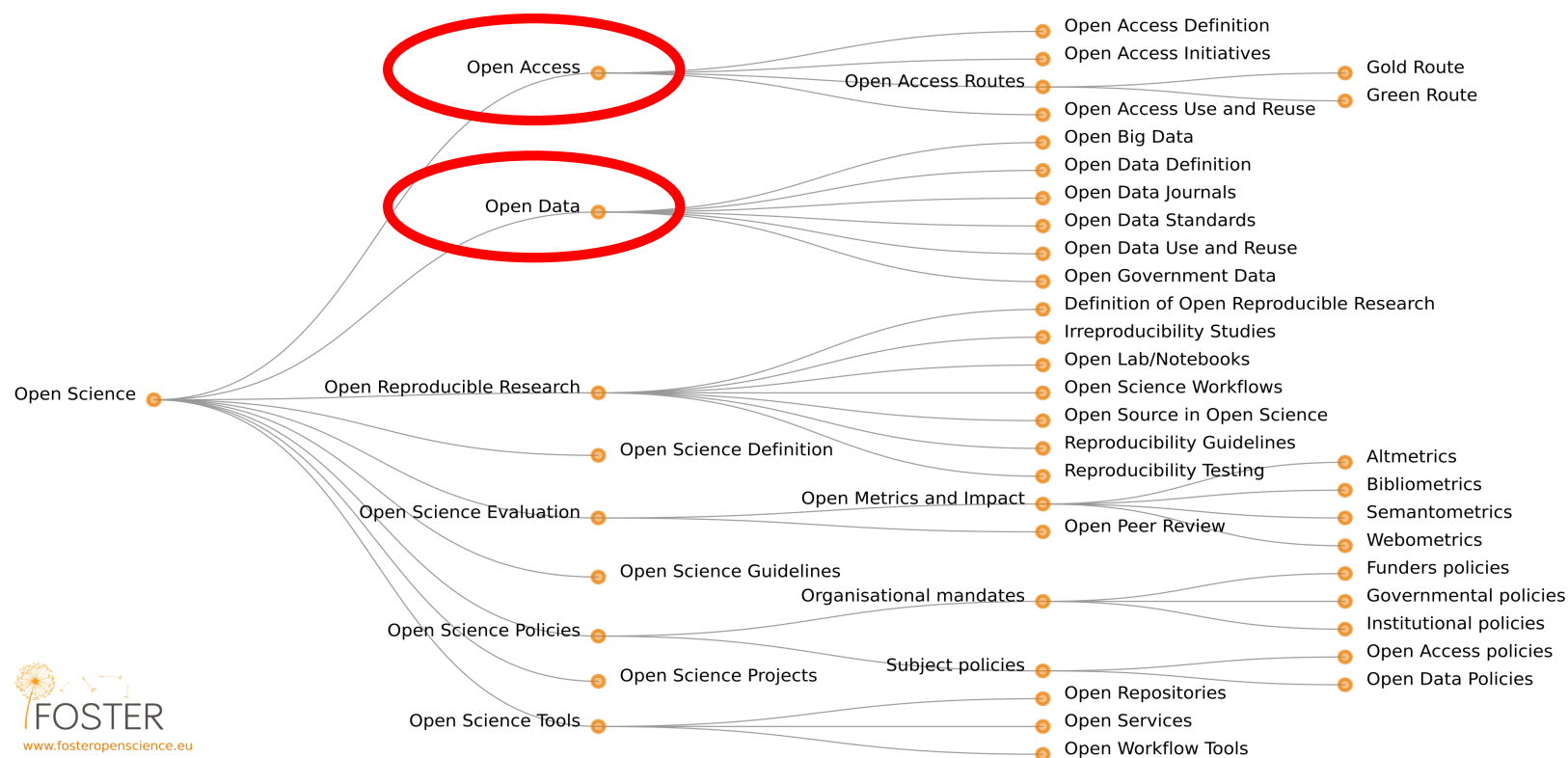
Egenarten til de ulike fagene fører til at forskere og forskningsinstitusjoner har ulike tradisjoner og muligheter for å bevege seg mot åpen forskning.»

- Norsk forskningsråds policy for åpen forskning, 2020

Denne bakgrunnen har utløst en ambisjon om å redegjøre for hvilke problemstillinger, utfordringer og muligheter «åpen forskning» utløser for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Open Science Taxonomy

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til publikasjoner

I kunstnerisk utviklingsarbeidssammenheng betyr åpen tilgang til publikasjoner:

åpen tilgang til resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til publikasjoner

Eksempel A:

Eksempel B:

Eksempel C:

En filmskaper som er deltidsansatt ved en filmskole er også medeier i et lite produksjonsselskap. Filmskaperen utvikler et prosjekt som er delfinansiert av filmskolens forskningstid. Prosjektet har kommersiell interesse for filmteamet, som er samarbeidspartnere og som ikke er tilknyttet skolen, og for produksjonsselskapet. Den ferdige filmen vil møte et publikum både gjennom strømmetjenester og gjennom salg av billetter på kino.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til publikasjoner

Den delen av forskningsresultatet som er kunstverket/musikkverket/filmen i disse eksemplene omfattes av kommersielle interesser og/eller av opphavsrett og møter utfordringer med åpen tilgjengelighet. Et verk som er et samarbeidsprosjekt, kan ytterligere komplisere åpenhetsambisjonen.

Slike resultater/verk vil imidlertid kunne være interessante som *data* for annen type forskning, noe som kan representere andre utfordringer.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til publikasjoner

Prosjektgruppens vurdering:

- få *essensielle* grunner til at resultatene av kunstnerisk utviklingsarbeid ikke skal gjøres åpent tilgjengelige
- ingen spesielle egenskaper ved resultatenes format som hindrer åpenhet
- likevel kan resultatene ofte ha *kvaliteter* som gjør åpen tilgang utfordrende, og hvor det må vurderes å gis unntak for forventningene om åpen tilgang

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til publikasjoner

Prosjektgruppens vurdering:

- for å gjøre resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid åpne kreves derfor en angivelse av åpenhetsgrad og lukkethet.
- dette kan gjøres ved at de publiserte resultatene lisensieres, f.eks. at de gis en CC-lisens (Creative Commons).

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata

Hva er forskningsdata i kunstnerisk utviklingsarbeid sammenheng?

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata

OECDs definisjon avgrenser forskningsdata til data som er brukt som primærkilde for forskningen:

Factual records (numerical scores, textual records, images and sounds) used as primary sources for scientific research, and that are commonly accepted in the scientific community as necessary to validate research findings.

- OECD Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding, 2007

Forskningsrådets definisjon sier:

Registreringer/nedtegnelser/rapporteringer i form av tall, tekster, bilder og lyder som genereres eller oppstår underveis i forskningsprosjekter.

Dette kan for eksempel være data som er generert gjennom ny analyse, sammenstilling av eksisterende data, eller helt nye data generert gjennom ny datainnsamling.

- Forskningsrådets policy for åpen forskning, 2020

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata

I kunstnerisk utviklingsarbeid-sammenheng vil en bred forståelse av forskningsdata utløse noen faktiske og praktiske utfordringer knyttet til åpenhet.

Et kunstnerisk utviklingsarbeidsprosjekt kan inneholde en rekke kreative og skapende eller utøvende metoder som ikke alltid begrenser seg til én type data eller til et definert sett med data.

I tillegg vil dataene kunne være personlige erfaringer, inntrykk og opplevelser.

Data i kunstnerisk utviklingsarbeidssammenheng **kan** også omfatte mer konkrete størrelser. Spesifikke fraseringer på et instrument, teknikker for visuelle fremstillinger, eller grunnmaterialene i en musikalsk komposisjon, kunne defineres som data i denne sammenhengen.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

I tillegg til utfordringene beskrevet over, finnes datadrevne forskningstradisjoner med høy dataintensivitet og hvor sammenstilling, integrasjon og analyse av data krever omfattende computerkraft og spesialisert programvare.

Her har full åpenhet vist seg å være både praktisk, økonomisk, metodisk og infrastrukturelt vanskelig, for ikke å si umulig. Dette har dannet bakteppe for utvikling av ***FAIR prinsippene***.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

FAIR prinsippene (*findable, accessible, interoperable* og *reusable*)

Data og metadata skal:

- være mulig å gjenfinne
- være mulig sitere og søke opp
- være mulig få tilgang til i den grad dette er etisk og juridisk forsvarlig
- være maskinlesbare og mulige å koble med andre data
- være av en teknisk og vitenskapelig kvalitet som gjør at de kan gjenbrukes

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

«Det er prosjektgruppens oppfatning at det vil representere et vesentlig problem for kunstnerisk utviklingsarbeid, dersom det gjøres til et krav at alle data som inngår i et kunstnerisk utviklingsarbeid prosjekt skal tilfredsstille FAIR prinsippene til fulle, og at dette kravet knyttes til finansiering (f.eks. Horisont Europa).»

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

En rekke forskningstradisjoner – inkludert kunstnerisk utviklingsarbeid – opererer med data og metadata som ikke kan tilfredsstille FAIR forventningene.

Imidlertid er det bevegelse i hvor «FAIR» data *kan* være!

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

I Infrastruktur og tjenester for FAIR forskningsdata (2022) «UNIT – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning», heter det:

«Data som er FAIR er ikke nødvendigvis åpent tilgjengelige. De vil derimot være maskinlesbare og interoperable, noe åpne forskningsdata ikke nødvendigvis er.

Tilgangen til data kan begrenses dersom det er gode grunner for dette, for eksempel dersom det dreier seg om persondata, data som er knyttet til kommersielle interesser eller andre former for sensitive opplysninger (...)

Deling av data fra kunstnerisk utviklingsarbeid og andre data som inneholder bilder, video og lyd ofte er regulert av opphavsrett, som mange tilfeller kan gjøre gjenbruk utfordrende.»

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

Not all data can be made fully open. Where data raise privacy or security concerns, controls and limits on data access will be required.

In some cases, it will be appropriate for researchers to delay or limit access to data in order to secure intellectual property protection.

There may also be other reasons to keep data closed.

Any restrictions on access should be explicit and justified in the Data Management Plan, and such data should still be managed in line with the FAIR principles.

«Open Research Data and Data Management Plans», ERC Scientific Council», 2022

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata – FAIR PRINSIPPENE

Likeledes heter det i introduksjonen til Science Europe's guide til forskningsdatahåndtering:

There may be legitimate reasons (including project-specific or privacy-related ones) for delayed or restricted access, which call for a balanced approach towards openness to research data.

Vetenskapsrådet i Sverige poengterte i publikasjonen *Kriterier för FAIR forskningsdata* (2018) at det er behov for anpassninger av FAIR prinsippene i forhold til forskningsområde og datatype.

As FAIR as possible!

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Åpen tilgang til forskningsdata

«Prosjektgruppen vil understreke behovet for å sikre en dynamisk forståelse av FAIR-forventningene, knyttet til ulike forskningstradisjoners egenart.

En *for* rigid forståelse og/eller bruk av FAIR prinsippene kan ekskludere en rekke forskningstradisjoner – inkludert kunstnerisk utviklingsarbeid – fra finansiering av forskningsprosjekter.

Dette strider med ambisjonen om interdisiplinære tilnærminger til dagens samfunnsutfordringer.»

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Datahåndteringsplan

For kunstnerisk utviklingssamarbeid vil det være mulig å lage datahåndteringsplaner som tydeliggjør og avklarer status og restriksjoner på forskningsdataene.

På samme måte som for forskningstradisjoner innen f.eks. juss, humaniora og samfunnsvitenskapene vil en slik plan ha åpenbare verdimeslige begrensninger men planen vil likevel kunne redegjøre for hvilke typer data som inngår i prosjektet og hva slags eventuelle FAIR-kvaliteter disse har.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Datahåndteringsplan

Hvorfor datahåndteringsplan for KU?

Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning

Oppsummering og vurderinger

- åpen tilgang på resultater
 - Ingen essensiell grunn til ikke å dele
 - Behov for lisensieringssystem
- åpen tilgang på data
 - Fra åpne data til FAIR data
 - Krevende med *for rigide* FAIR forventninger
 - Behov for nyansering
 - Datahåndteringsplaner kan avklare åpenhet av data
- veien videre: DHP tilpassing, kulturendring, annet?

